

14.07.2009 г.

Предложения на Българска стопанска камара – съюз на българския бизнес¹ за устойчиво развитие на българската икономика

Световната финансова и икономическа криза навлиза в българската икономика с голяма скорост, широк фронт и дълбочина, което продължително време бе подценявано от българските политици. Допълнително усилване на негативните ефекти от кризата върху България се очаква поради:

- прилаганите антикризисни мерки от останалите страни, вкл. девалвиране на валути;
- натрупаните отраслови деформации, макроикономическите дебаланси, високата междуфирмена задлъжнялост и дефицита от квалифицирана работна ръка;
- едновременната ниска ликвидност на бюджета, финансовата система и бизнеса.

Това поставя сериозни предизвикателства пред българските държавници, включително поемане на отговорност да се плати политическата цена при вземането на необходимите непопулярни решения. Правителството, което ще управлява страната в четиригодишния си мандат, е мажоритарно по своята програмна същност и може да поеме отговорността за прилагането на антикризисната политика.

Цели на антикризисна програма могат да бъдат:

- намаляване на отрицателните последици от финансовата и икономическа кризи;
- създаване на условия за възстановяване и икономически растеж;
- отраслово и продуктово реструктуриране и повишаване конкурентоспособността на българската икономика.

Съществува **обществен и политически консенсус** по отношение на:

- запазването на системата на валутен борд в България, и
- ускоряване на процеса за приемане на страната в европейския паричен съюз (EMU).

По редица съществени въпроси на икономическото развитие **намирането на обща позиция е затруднено.**

В тази връзка Българската стопанска камара – съюз на българския бизнес предлага да се предприемат **краткосрочни мерки** в следните сфери:

Административно-регулаторна среда

1. Оптимизиране, в т.ч. минимизиране на държавната администрация и административните структури, след анализ на функциите и задълженията им, както на централно, така и на областно ниво.

¹ Българската стопанска камара – съюз на българския бизнес предложи три пакета антикризисни мерки (от 12.11.2008 г.; 17.02.2009 г. и 17.03.2009 г.), които в преобладаващата си част не бяха взети под внимание.

Преразглеждане на структурата, функциите и състава на всички министерства, в т.ч. МВР, МО, и др.; областните им структури, държавните и изпълнителни агенции, специализираните предприятия (например ПУДООС), областните администрации и обектите от национално значение на бюджетна издръжка (БНТ, БНР, БТА и др.).

Настоятелно да се препоръча и на Народното събрание, местните власти, БНБ и съдебната система, да оптимизират своите администрации.

2. Оптимизация на всички управляващи органи по Оперативните програми от отделните ресорни министерства и в средносрочен план тяхното извеждане и подчиняване на единно звено към Министерство на финансите. Уеднаквяване на практиките и процедурите по усвояване на средствата по отделните оперативни програми и включване на банките като оценъчни и договарящи звена. Разработване на индикативни програми за целия период на програмиране до 2013 г.

Увеличение на размера на авансовото финансиране за бенефициентите с оглед минимизиране нуждата от заемно финансиране.

3. Въвеждане на единно централизирано звено за провеждане на процедурите за възлагане на обществени поръчки от държавните централни органи, концесии, замяна на собственост, ПЧП и др., свързани с реално разпореждане с държавни средства, собственост и права.

4. Прозрачност на офсетните сделки и включването им в конкурсното начало за обществената поръчка.

5. Предоставяне на частния сектор (аутсорсване) на редица дейности и функции, например по мониторинг и администриране на регулаторни режими, прехвърляне на проверките по ДДС към експерт-счетоводителите и др.

6. Отмяна на незаконно въведените режими и такси на централно и общинско равнище. С цел ограничаване на регулаторните режими, гарантиране действието на ЗОАРАКСД и намаляване на административните такси е необходимо приемане на законодателни промени в 83 закона (Предложенията могат да бъдат предоставени). Въвеждане на принципа на „мълчаливото съгласие“ за лицензии и регистрации.

7. Законова промяна (до 31.12.2009 г.) на системата на акредитация на органите за оценка на съответствие - в изпълнение на Регламент на ЕС.

8. Доизграждане на системата на електронното правителство, включително в съответствие със Закона за електронното управление, в това число:

- Автоматизиране на дейностите на НАП и митниците, (вкл. насрещните проверки по ДДС), и осигуряване на връзка между тях;
- Изграждане на електронния кадастър, регистъра на регулативните режими и електронизация на имотния регистър;
- Подаване на информация от бизнеса само към една институция и административно разпореждане с данните;
- Издаване по електронен път на удостоверения и свидетелства;
- Разплащане на данъчни и осигурителни задължения на бизнеса с едни платежни нареждания и разпределение на средствата по съответните фондове на основата на електронни записи;

- Разработване на on-line система за подаване на проектни предложения по оперативните програми и за участие в тържни процедури, включително обществени поръчки.

9. Интегриране в новите документи за самоличност (лична карта) на удостоверение за универсален електронен подпис, който да се предоставя на физическите лица при преиздаване на документите и да бъде използван за идентифицирането им по електронен път пред НАП, НОИ, и други административни структури, включително електронно гласуване, таксуване при ползване на публични услуги, възможност за въвеждане на здравния статус и др.

10. Засилване независимостта на държавните регулатори – ДКЕВР, КРС, КОС, КЗК и др. Да се гарантира прозрачността при вземането на решения, включително и чрез участие на неправителствени структури в тяхното управление.

Борба с корупцията

11. Въвеждане на законова забрана за участието в процедури по обществени поръчки: на свързани лица по Търговския закон, в това число по линията възложител – изпълнител, и между кандидатстващи за изпълнители; на чуждестранни юридически лица, в чиито страни се получават държавни помощи, и в които няма възможност за равнопоставено участие на български фирми.

12. Извеждане на изпълнителните функции от Министерствата, в т.ч. разрешителни и контролни дейности, към изпълнителни агенции. Министерствата да провеждат и разработват политиката и осъществяват контрол върху изпълнителните агенции.

13. Проверка и анализ на обществените поръчки, възлагани от държавни и общински структури, както и от монополните дружества с държавна собственост.

14. Проверка на сделките с разпореждане с държавни средства, собственост и права. Да се осигури законова възможност за отмяна на замени, извършени през последните десет години, при открито нарушение.

Въвеждане на конкурсното начало при всяко разпореждане.

Бюджет и финанси

15. Намаляване на преразпределителната роля на бюджета до 2013 г. до 38% от БВП, включително и с вноската към ЕС.

16. Извършване на анализ и прогноза на бюджетните приходи и разходи, в т.ч. на бюджетния дефицит, дефицита по текущата сметка, търговския дефицит, валутния и фискален резерв на страната (вкл. пласирането им до момента)².

17. Значително намаляване на разходите и увеличаване на приходите в бюджета, включително чрез:

---

² В зависимост от рекапитулацията на финансовото наследство, да се уточни необходимостта от воденето на разговори с международни финансови институции. Резервът на страната през последните месеци намалява с високи темпове от 29 млрд.лв. до 23 млрд.лв. По наша експертна оценка, в случай, че резервът достигне 15 млрд.лв. и се запази тренда на неговото намаляване, може да се пристъпи към сключването на съответното споразумение с МВФ.

- Ограничаване на публичното финансиране за сметка на привличане на частен капитал;
- Временна отмяна на освобождаването от ДДС и митнически сборове при внос, осъществяван от специализирани институции;
- Ограничаване на допълнителното материално стимулиране за държавната и местната администрация до 10% от ФРЗ;
- Намаляване на субсидиите към НОИ, след прехвърляне съответните задължения към бюджета на МВР, МО, МП, съдебната система и други;
- Ограничаване на разплащанията в брой; достъп на НАП до кредитните досиета на ревизираните лица; връзка на касовите апарати чрез GPRS система с НАП.

18. Уточняване на „буферите” в Закона за държавния бюджет за 2009 г. по стойност и пера, тяхното обнародване и ускоряване разплащането на другите дължими плащания от бюджета към бизнеса, в това число и ускорено възстановяване на ДДС.

В краткосрочен аспект взаимното влияние на влошената ликвидност на бюджета, ниската ликвидност на банковата система, лошата ликвидност на бизнеса и физическите лица, може да въведе страната в **ликвидна низходяща спирала**.

19. Намаляване на корпоративната задължениост, включително и на междуфирмената, чрез ускоряване на съдебните производства по несъстоятелност, по-опростени и бързи процедури и въвеждане на механизми за изчистване на задълженията чрез клиринг и изграждане на пазар на дългови инструменти.

20. Спешни преговори и продажба на емисионни права по Протокола от Киото (AAU) с цел осигуряване на приходи в размер на минимум 1 млрд. евро, аналогично на действията на Чехия, Словакия, Унгария и др.

21. Законово ограничаване на възможностите на финансовите институции едностранно да променят условията по финансирането на юридическите и физическите лица. Регламентиране на правни рамки за договаряне условията по предоставяните кредити, въвеждане на прозрачна база за лихвените проценти, като LIBOR, EURIBOR и договорена надбавка и др.

22. Еднакво данъчно третиране със страните от ЕС на разходите на бизнеса, в т.ч. за експлоатация и покупка на леки транспортни средства.

23. Осигуряване на необходимата прозрачност на политиките, финансовите условия и кредитни сделки, финансирани със средства от Българската банка за развитие, включително с участието на представители на бизнеса при тяхното формиране.

Енергетика и климат

24. Либерализация на енергийния пазар в съответствие с изискванията на ЕС.

25. Публичните инвестиции в големите енергийни проекти временно да се ограничат, като проектите се реализират при осигуряване на частен капитал или европейски средства.

26. Въвеждане на коренни промени в тарифирането на цените на електроенергията и топлоенергията и постепенното им конвергиране до международните нива. Социалните функции на държавата да се осъществяват не чрез цените, а чрез пряко подпомагане само на социално слабите групи от населението.

27. Намаляване на въглеродната (CO₂) зависимост на страната, вкл. и чрез повишаване на енергийната ефективност и разширяване на газоразпределителната мрежа.

28. Да се ликвидира монопола в газоснабдяването. Да се намали добавката върху цената на природния газ, която остава в „Булгаргаз“ от 3% (както е сега) на 0.5%.

29. Спешно утвърждаване на план за разпределението на квоти на емисии на CO₂ за 2008-2012 и приемане на постановление на МС за реда и начина на разпределение на свободни квоти за въвеждане на нови инсталации.

30. Координираща програма за въвеждане на ВЕИ и мрежово развитие.

Осигурителна и здравна система

31. Намаляването на осигурителните плащания да се извърши чрез промяна в осигурителната система и въвеждане на равнопоставеност между държавата (като работодател) и останалите работодатели. Държавата да стане солидарен осигурител на държавните служители, кадровите военнослужещи, служителите на МВР и служителите от правораздавателната система. Държавата да прехвърли заплащането на личните осигурителни вноски върху осигуряваните от нея лица в пълния размер на полагащата се осигурителна вноска, като се отчитат категорията и срокът на получаване на пенсията. Тези средства да се приспадат от субсидията, която се предоставя на НОИ от Държавния бюджет. Със спестените средства да се намалят осигурителните вноски. При необходимост да се коригират бюджетите на съответните държавни структури. Временно да се намалят вноските към универсалните пенсионни фондове от 5% на 2%.

32. Преразглеждане на социалните програми и проекти за заетост и анализ на тяхната ефективност. Въвеждане на програми, с осигурен равен достъп за всички работодатели и граждани в трудоспособна възраст, отговарящи на предварително възприети критерии и условия.

33. Внасяне на радикални промени в системата за здравеопазване и механизма за нейното функциониране чрез въвеждане на „втори стълб“ – допълнително задължително здравно осигуряване, осигуряващ реален избор между лицензирани здравни фондове, кадрово осигуряване на здравеопазването и създаване на условия за реален пазар на медицински услуги. Демонополизиране на НЗОК.

34. Преструктуриране на системата за социална защита и промяна във философията на предоставяне на социални помощи. Всякакви помощи за трудоспособни трябва да се предоставят на база положен труд (вкл. за образование и повишаване на квалификацията). Повече от наложително е отново да се култивират у гражданите желание за образование и кариерно развитие.

35. Разработване на национална програма за превенция на заболяванията.

Образование и наука

36. Подобряване образователното ниво на нацията, включително чрез прилагане на административни мерки (обвързани със системите за социално подпомагане), за рязко намаляване дела на отпадналите от основно образование. Промените да гарантират 80% от българските граждани да завършват средно образование.

37. Образователната система да гарантира владенето писмено и говоримо на български език от гражданите на Република България, а всеки висшист да владее писмено и говоримо английски или друг западен език.

38. Бюджетът за висше образование, в съответствие с директивите на ЕС, да бъде структуриран по трите основни пера – обучение, научни изследвания, трансфер на технологии.

39. Включване на задължителното владене на български език като условие за предоставяне на българско гражданство на чужди лица.

40. Цялостно реструктуриране на системата за придобиване на професионална квалификация на всички нива – професионално образование в системата на средното и висшето образование, професионално обучение на заети и на безработни лица. Интегриране на действията на отговорните институции и мерките в отделните подсистеми с цел гарантиране на:

- адекватност на професионалните компетенции на пазара на труда;
- ефективност на публичните разходи;
- възвращаемост на вложените инвестиции в човешките ресурси.

*
* *

С оглед **дългосрочните антикризисни мерки** е необходимо да се отчетат утежненията за националната икономика, свързани с:

- Демографския проблем;
- Качеството на трудовите ресурси;
- Опазването на околната среда и CO₂-зависимостта на нашата икономика;
- Технологичното развитие и новите технологии;
- Конкуренетоспособността на българската икономика.

Препоръчителните антикризисни **дългосрочни мерки** са:

1. Ефективно използване на наличните отраслови деформации (силно развит строителен сектор) за **капитализиране на геостратегическото положение на България**, чрез ускорено изграждане на диверсифицирана модерна транспортна инфраструктура.

2. Промяна на Закона за устройство на територията, така, че да се извършва полесното отчуждаване на терени за прокарване на магистрали, газопроводи и друга инфраструктура с национално значение.

3. Провеждане на политика за оптимизация на отрасловата структура и технологична модернизация на икономиката. Да се предприемат необходимите мерки за бързо увеличаване дела на средно- и високотехнологичните продукти в структурата на производството, в т.ч. износа.

4. Отделяне на държавата от прякото управление на търговски дружества. **Демонополизацията** и оттеглянето на държавата е предпоставка за конкурентоспособна икономика.

5. Предприемане на обща реформа на местните данъци и такси, осигуряваща финансова децентрализация на общините и уеднаквяване с практиката на страните от ЕС.

6. Въвеждане на равнопоставеност между държавата и социалните партньори при трипартитното управление на фондовете на НОИ, НЗОК, фонд "Условия на труд", Агенция по заетостта и др.

7. Разработване на ясна визия за развитието на капиталовия пазар и реструктуриране на експортното финансиране и застраховане, с цел повишаване на тяхната ефективност.

8. Комасация на земята, нарастване процента на обработваемата земеделска земя, повишаване на технологичната култура в селското стопанство. Обработваемата земя е най-дълго замразяваният капитал в модерната история на България вследствие дефицита на управленски умения на политическия елит. Оптимизиране използването на селскостопанската земя, чрез въвеждане на данъчно облагане върху необработваните земеделски площи.